

אורה נטה ללוד

(המשך)

באמת אין כל אנשי החבורה ציון משחקים בשחמת ומשיחים בעניני המדינה. יש יושבים ומספרים בדיחות. בדיחה זו אתה שומעה פעם ראשונה אתה צוחק, פעם שניה אתה מחייך, פעם שלישית אתה מושך בכתפך, פעם רביעית שעמום תוקף את לבך. דבר זה אני יודע, או אפשר אף אתם, אבל אלו שצריכין היו לדעת, כלומר מספרי הבדיחות אין יודעים. גלל כן כופלים את בדיחותיהם ומשלשים אותן וכו' וכו'.

אם כן מי זוקק אותך לילך לבית החבורה, והרי יכול אתה לחזור לבית המדרש. אלא כל זמן שלמדו תורה לשמה או לשם תכלית, כדי שיקראו אותך תלמיד חכם, היית נכנס לבית המדרש ופותח ספר ומשמח את לבך בדבר תורה, משפסקו ללמוד לשמה או לשם תכלית, נשתנו הספרים ואין משמחים את לבך. או אפשר שלא נשתנו אלא מצניעין את דבריהם לעתיד לבא.

חוץ מן הספרים אתה מוצא בבית המדרש קצת בני אדם שבטלים ממלאכתם ויושבים לפני ספר פתוח ומשיחים זה עם זה. שיחת הבריות חצי תורה, אלא שהם משיחים על מחיר הבשר שעלה ועל מחלוקת קצבים ושוחטים, ואני חציי צמחוני אני ואיני מוצא טעם בדבריהם. מה רע אם לא יאכלו בשר ולא ישחטו בעלי חיים. צמחוניות שלי גרמה צער גדול לאבא ולאמא. אלא בנינינו לבין עצמנו אף העולם הזה אינו גורם נחת רוח ליוצרו.

הקיצור, לכל פנה שאתה פונה או שעמום או יגיעת דברים, על כבוד אדם תעב לבית אבא. אתה שעה מבשלת אמא

תפוחי אדמה לסעודת היום. אותה שעה נדמה לך שכבר יצא תשרי והגיעו ימות הסתיו וגשמים יורדים צמוקין צמוקין ונשים מעורפלות עומדות כפופות ומוציאות תפוחי אדמה מן האדמה הלחה והתחוחה וצנה רושנית מקיפה את לבך, ואתה רואה עצמך עוזב ונעזב. נכנס אתה לחדר שני מקום שאחיותיך יושבות שם עם חבירותיהן ומתקנות את שיעוריהן. שבע פעמים כבר נעצו את קולמוסיהן בדיו ועדיין המחברת חלקה. שבע החכמות אינן נכתבות בטיבול קולמוס בלבד. הרבה צריכין להתייגע עד שמעלים דבר על הכתב. מכרסמות הן את קולמוסיהן בשיניהן ומבריהות בהן את הזבובים. ומאחר שהקולמוס קלט דיו הריהו מלכלך את השמלות ואת המחברות. ליכלכה ילדה את שמלתה יכולים לכבסה, ליכלכה את מחברתה הרי זו צרה, שהמורה קוראה לטיפת דיו יתירה ושידק, כלומר יהודי קטן, לשם גנאי. מיד הן בוכות עד שקולן הולך מסוף הבית ועד סופו, ואי אפשר לך לצמצם את מחשבתך, אפילו בדבר קל כגון מפני מה עמד לו הזבוב על חטמך ולא נכנס לתוך ירך, שאילו נכנס לתוך ירך אתה ממעכו ושוב אינו מטרידך כל כך. באותה שעה יושב לו אחי הקטן על אסקופת הבית ומכה בפטיש. אמא נתנה לו לפצח אגוזים כדי לעשות מהם עוגה. משכלו האגוזים התחיל מכה בפטיש סתם. והואיל ואין ענין להכות סתם בפטיש מאיים הוא על אחותנו הקטנה שיכה אותה על חטמה, והואיל והיא מאמינה לכל דבר הריהי צועקת ובוכה.

נכנסת פתאום שכנה ובאה, לשאול כלי או להחזיר כלי. השפנות הללו קשה עליהן ישיבת בתיהן והן מתורות על בני אחרים.

אמא שלנו אינה רגילה אצל שכנותיה, אבל אם באה שכנה אצלה מקבלת אותה בסבר פנים יפות, ונותנת לה לטעום ממה שמבשלת ואפה ורוקחת. אין עיני צרה בשכנות, אבל איני סובל את גומאותיהן. כל טעימה וטעימה הריהי בעיניהן כאילו באה משולחנו של קיסר.

עד שזו יושבת נכנס בעלה. שבע שנים יכול לעמוד בלא אשתו, כיון שנכנסה אצלנו מיד הוא בא לשאול עליה. כשבא נוטל לו כסא ויושב ומספר את שידוע ואת שאין צריכין לידע. באותה שעה יש לי תרעומת על אמא, ששומעת דברים שכבר שמעה מאה פעמים ואחת. ומסבירה לו פנים. בתוך הדברים שואל הוא אימתי יחזור אבא מן החנות, כאדם ששואל סתם. ובאמת צריך הוא לאבא, כדי ללוות גמילת חסד או כדי שיחתום לו על שטר. אם כן למה לא הלך אצלו לחנות, טעמו ונימוקו עמו, שבחנות אדם נוהג כסוחר, ובודאי יסרב לו אבא, מה שאין כן אם בא לביתו, שבא אצלו כאוהב.

יש שבאים שיכתוב להם אבא מכתבי המלצה לקרובנו שבוינא. קרובנו זה הוא פרופיסור באוניברסיטה, ונקרא יועץ החצר, סבורים אנשי עירנו שהוא יועצו של הקיסר ואין הקיסר עושה דבר אלא אם כן נמלך בו. לפיכך חשוב הוא בעיני שבוש כאחד משרי הקיסר ועל כל צרה וצרה מטריחים אותו. משתתף אני בצערו של חכם זה, בשעה שחבריו ישב ויעסקו בדברים בטלים ישב הוא וקרא ושנה ולמד. כיון שיצא לו שם בעולם באים כל עמי הארץ שבעיר שיעשה להם טובות, ורבו של עם הארץ לשנא את החכמה

ואת נושאייה. למד אדם תורה ועשה לו שם בחכמתו באים הם להבטילו בענייניהם הקטנים. אבא בא מן החנות, פניו עצבות ומיוגעות. ספינות לא נטרפו לו בים וכרכים לא נחרבו לו ביבשה, אבל דאגת הפרנסה טרפת את לבו. זאת הדאגה שאוכלת את כל העיר. קשה מזו צער גידול בנים. הרבה קוויות קיוה עלי אבא ולבסוף לא נתקיימה אפילו אחת מהן, והרי אני עומד לעלות לארץ ישראל. מה פירוש לעלות לארץ ישראל? מיום שנבנתה שבוש לא נשמע שאדם בחור עלה לארץ ישראל. ואם יעלה לשם מה יעשה? אלף פעמים כבר דיבר אבא עם בנו ולא הועיל כלום, ועכשיו הוא שותק, אבל שתיקתו קשה מדיבורו. שתי עיניו שהיו מאירות בחכמה עצבות ממלאת אותן, מעצבות זו עצובה אף אמא, ויותר מאמא עצב אני. לא נאה לאדם לספר על עצבותו, כל שכן מי שמוכן לעלות לארץ ישראל.

צריך היה אבא להיות רב. לפי תורתו וחכמתו ורוב ידיעותיו ומדותיו התרומיות יקול היה לשמש ברבנות בכל עיר גדולה, אלא הסותרים הגדולים שהיו באים בקטנותו לדון לפני רבו הטעוהו ונמשך אחריהם. רחבות שלהם, עשירות שלהם גרמו שביקש להיות כמותם. ומה שהניח הניח ומה שביקש לא ניתן לו, והריהו חנווני, מצפה ללקוחות, אם לקוחות באים ליקח הרי טוב ואם אין באים לא טוב. פעם אחת ראה חסיד זקן את אבא מתעסק עם לוקח גוי, נתאנח ואמר הרואה את רבי שלום מרדכי משדל עם לוקח גוי רואה מעין דוגמא של תורה כגלות. (רבי שלום מרדכי זה שם של אבא זכרונו לברכה).

(עוד יבוא)